

Miljø- og
Fødevareministeriet
Naturstyrelsen

Natura 2000- plejeplan

for lysåbne naturtyper og arter
på Naturstyrelsens arealer
2. planperiode 2016-2021
i Natura 2000-område nr.
85 Hedeområder ved St. Råbjerg

Titel:

Natura 2000-plejeplan for lysåbne naturtyper og arter på Naturstyrelsens arealer.
2. planperiode 2016-2021 i Natura 2000-område nr. 85 Hedeområder ved St. Råbjerg

Udgiver:

Naturstyrelsen
Gjøddinggård
Førstballevej 2
7183 Randbøl
www.nst.dk

År:

2017

Foto:

Naturstyrelsen

Kort:

Naturstyrelsen, på baggrund af kortmaterialer i henhold til tilladelse G18/1997 (Kort og Matrikelstyrelsen)

ISBN nr.

978-87-7179-086-3

Må citeres med kildeangivelse.

1. Generelt

Der er 20. april 2016 offentliggjort Natura 2000-planer for 252 områder i Danmark.

Denne plejeplan følger op på Natura 2000-planen for område N85 *Hedeområder ved St. Råbjerg* og vedrører Naturstyrelsens arealer på ca. 410 ha.

Figur 1: Oversigtskort over Natura 2000-områdets afgrænsning

I denne plejeplan er arealer og indsatser opdelt på henholdsvis lysåbne naturtyper og arter knyttet til de lysåbne naturtyper. Natura 2000 plejeplaner for de skovbevoksede naturtyper, samt mere detaljerede oplysninger om indsatsen i Natura 2000-områderne findes på Naturstyrelsens hjemmeside vedr. Natura 2000. Bemærk, at Naturstyrelsens samlede arealforvaltning i området er omfattet af flere planbestemmelser og retningslinjer end dem, der findes i denne plan. For supplerende læsning herom henvises til Naturstyrelsens driftsplaner for det pågældende område, som findes på Naturstyrelsens hjemmeside vedr. driftsplanlægning.

Naturstyrelsen har udarbejdet et resumé af plejeplanen, som indgår i en kommunal Natura 2000-handleplan. Dette resumé er vedlagt som bilag 1.

Plejeplanen gælder for perioden 2016 -2021 og skal således senest være gennemført med udgangen af år 2021. Plejeplanen vil forsat være gældende efter 2021 og efterfølgende alene blive ajourført, når der foretages ændringer i udpegningsgrundlaget for Natura 2000-området, ændringer i Natura 2000- eller driftsplanlægningen eller ændringer i øvrige forhold, der måtte give anledning til at ajourføre plejeplanen.

På baggrund af nærværende plejeplan udarbejdes et naturplejeark, der er et bilag til enhedens driftsplanlægning, hvor de specifikke plejetiltag vil være beskrevet på lokalitetsniveau, med bl.a. angivelse af naturtilstand, plejemål, plejetiltag, udløb og prioritering (tidsfølge).

Grundlag for prioriteringer og valg

Natura 2000-planen udgør grundlaget for plejeplanens prioriteringer og valg. I de tilfælde hvor der har været forudset en modstrid mellem hensyn til forskellige arter og/eller naturtyper på områdets udpegningsgrundlag, har Natura 2000-planen allerede foretaget denne prioritering.

Overvågning

Natura 2000-indsatsen bliver løbende overvåget i forhold til udpegningsgrundlag og naturværdier via NOVANA overvågningsprogram. Desuden afreporterer Danmark den nationale indsats vedrørende habitat- og fuglebeskyttelsesdirektiverne til EU-kommissionen hvert 6. år.

I 2016-18 foretager Styrelsen for Vand- og Naturforvaltning (SVANA) genkortlægning og tilstandsvurdering på alle arealer (lysåbne naturtyper og skovnaturtyper), og resultatet forventes at indgå i kommende basisanalyser for hvert enkelt område i 2019.

Få adgang til MiljøGIS overvågningsdata fra basisanalysen her:

<http://miljoegis.mim.dk/cbkort?profile=natura2000planer2h2014>

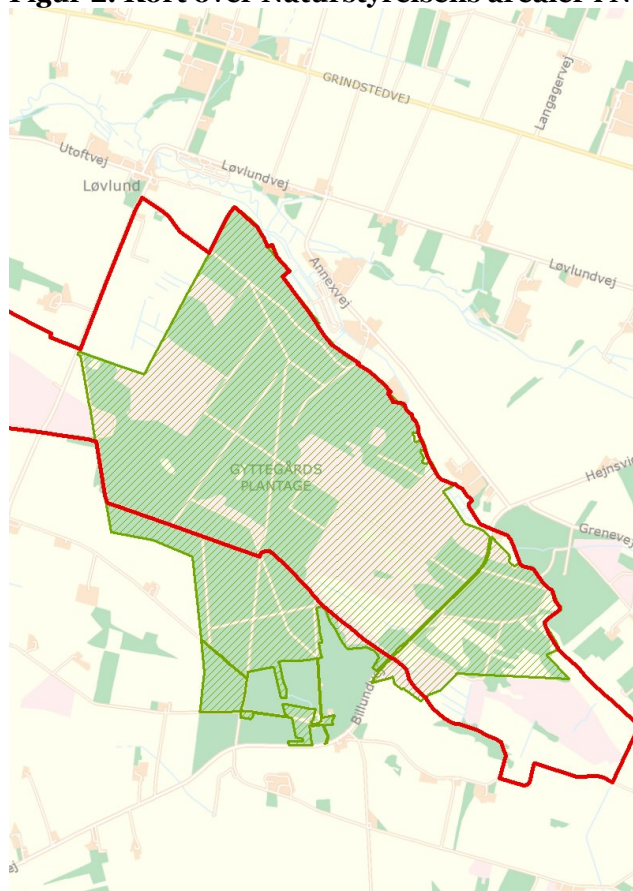
2. Områdebeskrivelse

Området omkring St. Råbjerg er beliggende i Billund Kommune på nordkanten af Hejnsvig Bakkeø. Den nordlige tredjedel ligger på hedesletten, mens den sydlige del ligger på bakkeøterræn. Fra punktet St. Råbjerg på 69 m.o.h. er der en storslået udsigt over landskabet, og man ser tydeligt overgangen fra bakkeøen til hedesletten mod nord.

De centrale natur- og landskabselementer er det store plantageområde Gyttegård Plantage og de store hede- og moseområder ved St. Råbjerg, Grene Sande og Præsteflod. Igennem området løber Grene Å, der er en del af Grindsted Å/Varde Å-systemet. Størstedelen af Gyttegård Plantage er privat anlagt omkring år 1900, men blev i 1972 erhvervet af staten og drives i dag af Naturstyrelsen Trekantsområdet.

For en uddybende beskrivelse af Natura 2000-området, herunder præsentation af udpegningsgrundlaget for området, henvises til [Natura 2000-planen](#). På SVANAs hjemmeside kan der også findes forklaring af begreber mv.

Figur 2: Kort over Naturstyrelsens arealer i Natura 2000-området.

- Natura2000 område
- Naturstyrelsens areal

Inden for området ejer Naturstyrelsen store hede-, klit- og engarealer, som giver området et spændende og varieret præg. Særligt karakteristisk er parabelklitten i Grene Sande, hvor der nogle steder ses åbne vindbrud. Andre steder er dværgbuskvegetationen dominerende. Især mod øst findes fugtige kær- og mosearealer. Derudover ejer Naturstyrelsen store skovarealer i Gyttegård Plantage. Disse er dog for størstedelens vedkommende ikke omfattet af nærværende plejeplan.

Der er mange publikumsfaciliteter i området, idet der både er anlagt vandrestier, mountainbikerute, sundhedsspor og hundeskov.

Tabel a: Kortlagte lysåbne naturtyper i plejeplanen

Lysåbne naturtyper (ha)		
	naturtype	Total
2320	Revling-indlandsklit	31,6
4010	Våd hede	47,0
2330	Græs-indlandsklit	2,8
4030	Tør hede	38,4
7140	Hængesæk	0,7
2310	Visse-indlandsklit	7,2
6410	Tidvis våd eng	0,9
Hovedtotal		128,6

Desuden er der i udpegningsgrundlaget nævnt følgende arter, der forekommer, eller har potentiale til at kunne indfinde sig, i Naturstyrelsens dele af Natura 2000-området:

- Tinksmed (Y) (F48)
- Natravn (Y) (F48)
- Trane (Y) (F48)
- Hedelærke (Y) (F48)
- Rødrygget tornskade (Y) (F48)

3. Status for gennemførelse og erfaringer fra 1. plejeplanperiode

Plejeplanen for 1. planperiode omfattede fem forskellige plejetiltag, hvilket omfattede rydning af bevoksning og opvækst samt afbrænding, slæt og tørveskrælning. I 1. plejeplanperiode var der fokus på at rydde store dele af plantagen for at genskabe den oprindelige, lysåbne natur. Derfor blev der iværksat rydning af bevoksning og opvækst på alle de lysåbne naturtyper. I forbindelse med rydninger har Naturstyrelsen haft fokus på at efterlade enkeltstående træer af hensyn til natravns territorieadfærd. Der er i planperioden flere gange observeret ynglende trane og natravn i området. Desuden er der iværksat afbrændinger på alle hede- og klitnaturtyperne samt på tidvis våd eng.

Naturstyrelsen har gennemført en evaluering i form af en statusopgørelse og overvejelser om hvilke erfaringer, der kan drages af første planperiode. Med baggrund i denne evaluering kan Naturstyrelsen konkludere, at de planlagte indsatser er gennemført i plejeperioden for Naturstyrelsens arealer, og at disse indsatser har bidraget positivt til opfyldelse af Natura 2000-planens målsætninger.

Tabel b: Status for gennemførelse af plejeplanens mål for 1. planperiode 2009-2015.

Gennemførte indsatser (antal)	16	Gennemførte indsatser (areal)	57 ha	83 %
Ikke-gennemførte indsatser (antal)	3	Ikke-gennemførte indsatser (areal)	12 ha	17 %

Tabel c: Oversigt over konkrete indsatser der ikke er gennemført med begrundelse

Naturtype	Naturtype navn	Plejemål	Plejetiltag	ha	Begrundelse for manglende gennemførelse
6410	Tidvis våd eng	Udvikling mod 4010 Våd hede	Tørveskrælning	10,04	Arealet er for vådt. Andre tiltag iværksat i stedet. Se konkrete erfaringer herunder. Plejemål vurderes opfyldt.
6410	Tidvis våd eng	Udvikling mod 4010 Våd hede	Slæt – dvs. med fjernelse af det afslæede	0,99	Arealet er for vådt. Andre tiltag iværksat i stedet. Se konkrete erfaringer herunder. Plejemål

					vurderes opfyldt.
4030	Tør hede	Naturtypebeva rende pleje	Slæt – dvs. med fjernelse af det afslåede	1,08	Græsning i stedet. Plejemål vurderes opfyldt.

Tabel d: Oversigt over ikke-planlagte indsatser der er gennemført, som gavner arter eller naturtyper i udpegningsgrundlaget.

Natur- type	Natur- typenavn	Plejemål	Plejetiltag	ha	Begrundelse for gennemførelse af ikke planlagt plejetiltag
Ikke specifice ret			Rydning af bevoksning	1,5	På et areal med ikke- habitatnatur er der efter de massive rydninger optaget stød. Arealet grænser op til et areal med tør hede, og det er håbet, at arealet over en årrække vil udvikle sig til habitatnatur.
Ikke specifice ret			Rydning af bevoksning og knusning	0,5	På et lignende areal (ca. 0,5 ha) er der lavet forsøg med knusning og biopick-up. Her bliver en del af materialet fra rydningen samlet og knust, og visse steder fjernes jorden helt ned til sandlaget. Det er ligeledes håbet, at dette tiltag vil bidrage til en udvikling mod habitatnatur.
4030, 4010, 2320	Tør hede, våd hede, revlingind- landsklit		Hegning og græsning	75	Naturstyrelsen har sat nye hegn og græsser pt. ca. 75 ha både øst og vest for Billundvej.
Ikke specifice ret			Grøftelukning	-	I alt er lukket ca. 1,5 km grøfter, hvilket bidrager til en forbedret hydrologi.

Generelle bemærkninger og konkrete erfaringer i forhold til 1. generations plejeplanlægning

Generelle bemærkninger

Størstedelen af de planlagte og gennemførte plejetiltag er finansieret af LIFE-Hede projektet. Her har fokus været at rydde bevoksninger og på sigt genskabe hedelandskabet. Overordnet vurderer Naturstyrelsen, at der er skabt et godt grundlag for, at området kan udvikle sig hensigtsmæssigt i årene fremover.

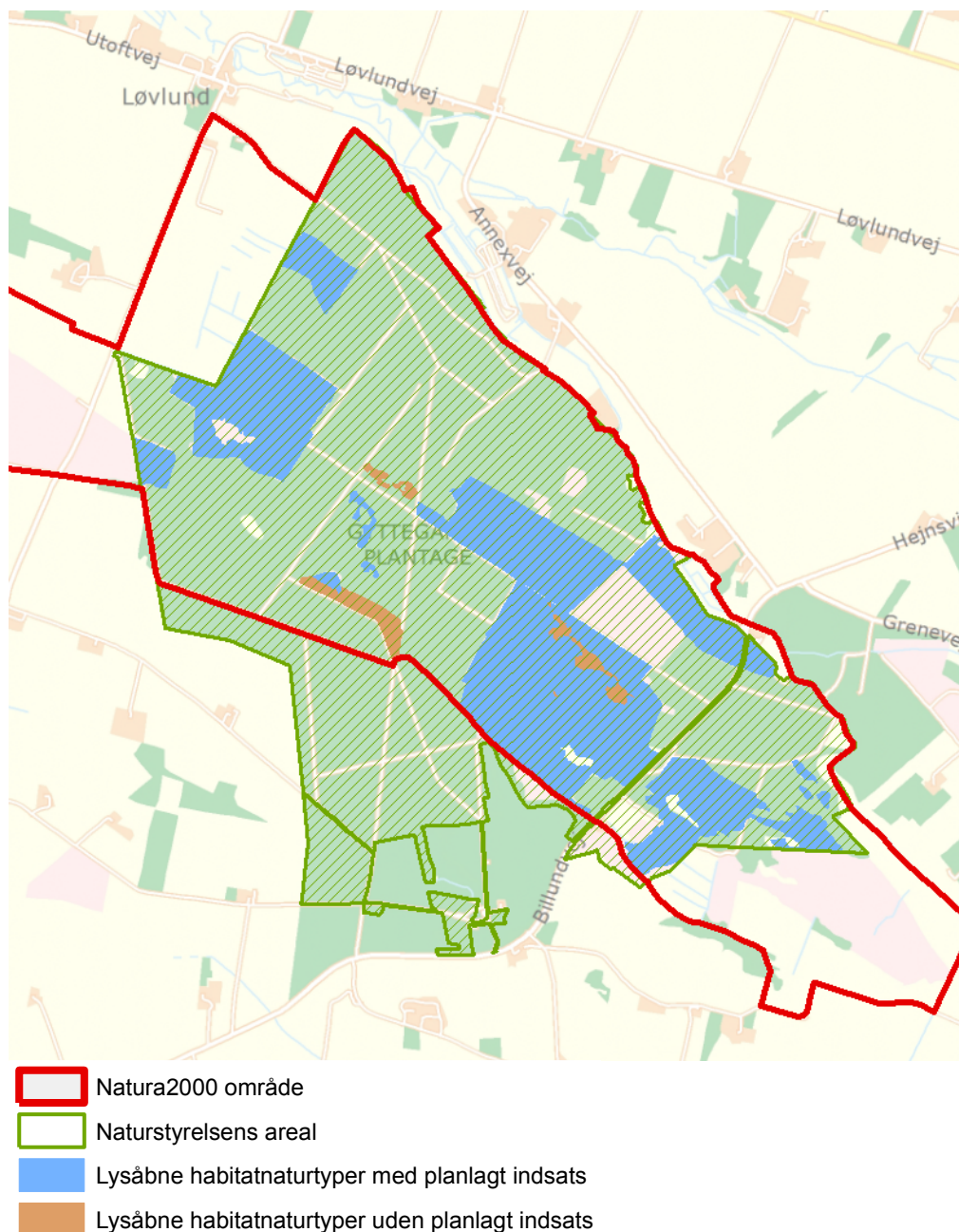

Konkrete erfaringer

- Der er gennemført massive rydninger af bevoksninger i plantagen. Fremadrettet vil disse arealer have gavn af løbende pleje i form af rydning af opvækst og/eller afbrænding. Rydningerne har desuden givet mere vinddynamik i klitterne i Grene Sande.
- På de arealer, hvor det har været for vådt til at gennemføre de planlagte tiltag, har Naturstyrelsen iværksat andre plejetiltag i stedet, typisk afbrænding eller græsning. På et mindre areal (ca. 1 ha) med tør hede planlagde Naturstyrelsen eksempelvis at lave slæt. Der viste sig imidlertid en mulighed for at få arealet græsset i stedet. Naturstyrelsen vurderer, at dette plejetiltag er lige så godt som det oprindeligt planlagte.
- I den sydøstlige del af plantagen er der blevet foretaget rydninger, og på nogle arealer er der sat hegn og lavet græsning. Desuden er der planer om afbrænding. Dette har ikke været muligt indtil videre af praktiske hensyn, men det planlægges i nærmeste fremtid.

4. Mål og plejetiltag

Figur 3: Oversigt over lysåbne naturtyper og planlagte indsatser i Natura 2000-området

Plejeplanen er udarbejdet i overensstemmelse med Natura 2000-planens målsætninger og adresserer konkrete følgende områdespecifikke retningslinjer fra Natura 2000-planens indsatsprogram:

- Levested for tinksmed forbedres, så det kortlagte levested opnår en god naturtilstand
- En grundlæggende indsats på hedearealer gennemføres i forlængelse af indsatsen i 1. planperiode
- På naturtypen surt overdrev bekæmpes invasive arter (contortafyr) med fokus på arealer med en forekomst på over 10%.

I dette afsnit beskrives Naturstyrelsens *mål* for de ovenstående lysåbne naturtyper og arter i denne planperiode. Der kan være flere mål for et givent areal med en naturtype, og det samme kan være tilfældet for en art.

Desuden præsenteres de typer af *plejetiltag*, som Naturstyrelsen vil anvende på baggrund af Naturstyrelsens erfaringer og bedste viden om naturpleje, der blandt andet omtales i det vejledende indsatskatalog for N2000-plejeplanlægning for lysåbne naturtyper, Skov- og Naturstyrelsens Naturplejestrategi (1999), Naturstyrelsens plejebog om 'Græsning og høslæt i naturplejen', Naturstyrelsens plejebogsserie for henholdsvis overdrev, ferske enge, søer, strandenge, hede, mose, små vandhuller, Naturstyrelsens Naturportal samt LIFE Hede projektet.

På et areal kan der forekomme mere end én slags plejetiltag, ligesom der kan være fastlagt flere tiltag for en art.

Arealtallene i tabellerne udtrykker Naturstyrelsens vurdering af omfanget af de enkelte plejetiltag, der vil blive gennemført i plejeplanens periode. På Naturstyrelsens hjemmeside vedr. Natura 2000 findes links til kort med detaljerede oplysninger om mål og indsatser på lokalitetsniveau.

Plejemål og plejetiltag for lysåbne naturtyper

Der vil på de lysåbne naturtyper blive foretaget *løbende* pleje, med henblik på opretholdelse af naturtyperne i form af henholdsvis græsning, rydning af opvækst og bekæmpelse af invasive arter, jf. nedenstående skema.

Endvidere er 33 ha underlagt en cyklisk drift med afbrændinger.

Der foretages endvidere *enkeltstående* indgreb i form af rydning af bevoksninger på våd hede. Desuden vil Naturstyrelsen forsøge at genetablere af naturlig hydrologi ved aktiv lukning af dræn og grøfter.

Tabel e: Plejemål for lysåbne naturtyper

Målsatte habitatnaturtyper (ha)				
		Naturtype	Målsætning	Total
Eksisterende habitatnatur	2320	Revling-indlandsklit	Sikring af naturtypen	31,6
			Naturtypebevarende pleje	29,9
	2330	Græs-indlandsklit	Sikring af naturtypen	2,8
			Naturtypebevarende pleje	0,5
	4030	Tør hede	Sikring af naturtypen	38,4
			Naturtypebevarende pleje	35,3
	4010	Våd hede	Sikring af naturtypen	47,0
			Naturtypebevarende pleje	46,0
	7140	Hængesæk	Sikring af naturtypen	0,7
			Naturtypebevarende pleje	0,5
	2310	Visse-indlandsklit	Sikring af naturtypen	7,2
			Naturtypebevarende pleje	7,2
	6410	Tidvis våd eng	Sikring af naturtypen	0,9
			Naturtypebevarende pleje	0,9

Tabel f: Planlagte løbende plejetiltag af hensyn til lysåbne naturtyper
Areal omfattet af indsatsen (ha)

		Naturtype	Plejetiltag	Omfattet af eksisterende planlægning	Total
Eksisterende habitatnatur	2320	Revling-indlandsklit	Rydning af opvækst	Eksisterende	2,0
			Græsning	Nyt	7,8
			Afbrænding	Eksisterende	16,7
	2330	Græs-indlandsklit	Græsning	Eksisterende	0,4
			Ingen indsats i planperioden	Eksisterende	2,4
	4030	Tør hede	Græsning	Nyt	14,9
			Ingen indsats i planperioden	Eksisterende	3,1
				Nyt	4,9
			Afbrænding	Eksisterende	5,9
				Nyt	5,4
	4010	Våd hede	Rydning af opvækst	Eksisterende	5,9
				Nyt	4,5
			Græsning	Nyt	9,4
			Ingen indsats i planperioden	Eksisterende	0,5
			Bekæmpelse af invasive arter	Nyt	0,5
			Afbrænding	Eksisterende	7,2
				Nyt	19,4
	7140	Hængesæk	Græsning	Nyt	0,1
			Ingen indsats i planperioden	Eksisterende	0,2
	2310	Visse-indlandsklit	Græsning	Nyt	3,1
			Afbrænding	Eksisterende	2,5
	6410	Tidvis våd eng	Græsning	Nyt	0,1
			Ingen indsats i planperioden	Eksisterende	0,1
			Afbrænding	Nyt	0,7

I tabel f er der en opdeling i to kategorier "Eksisterende" og "Nyt":

- "Eksisterende": Kategorien dækker over de tilfælde, hvor det pågældende plejetiltag allerede er omfattet af den eksisterende driftsforvaltning eller hvor det fremgår af eksisterende driftsplaner og lignende, at plejetiltaget vil blive gennemført i plejeplanperioden.

- "Nyt": Kategorien omfatter de tiltag, der alene gennemføres for at opfylde målene i N2000-planerne for 2016-2021.

Det bemærkes, at området med klokkeensian afgræsses. Men i den periode, hvor klokkeensian blomstrer og sætter frø, bliver deres voksested hegnet fra.

Tabel g: Planlagte enkeltstående plejetiltag af hensyn til lysåbne naturtyper
Areal omfattet af indsatsen (ha)

		Naturtype	Plejetiltag	Omfattet af eksisterende planlægning	Total
Eksisterende habitatnatur	4010	Våd hede	Rydning af bevoksning	Nyt	3,5

I tabel g er der en opdeling i to kategorier "Eksisterende" og "Nyt":

- "Eksisterende": Kategorien dækker over de tilfælde, hvor det pågældende plejetiltag allerede er omfattet af den eksisterende driftsforvaltning eller hvor det fremgår af eksisterende driftsplaner og lignende, at plejetiltaget vil blive gennemført i plejeplanperioden.
- "Nyt": Kategorien omfatter de tiltag, der alene gennemføres for at opfylde målene i N2000-planerne for 2016-2021.

Som det ses af tabel g vil der blive foretaget rydning af bevoksning på et areal med våd hede. Desuden arbejdes der på at forbedre hydrologien på et areal omkring søen i den centrale del af plantagen.

Plejemål og plejetiltag for arter

Som hovedregel vil arterne på udpegningsgrundlaget have gavn af plejetiltagene for naturtyperne i de områder som arten er eller potentielt kan blive tilknyttet. Disse plejetiltag fremgår af tabel f og g.

Naturstyrelsen planlægger ikke yderligere indsats for arterne trane, natravn, rødrygget tornskade og hedelærke end de plejetiltag, der er oplyst under plejetiltagene for de lysåbne naturtyper.

Af hensyn til arten tinksmed gennemføres specifikke artsplejetiltag. Der gennemføres følgende specifikke artsplejetiltag:

- På arealet, som er udpeget som potentielt levested for tinksmed vil der blive foretaget afbrænding, da det ikke vurderes at være muligt/rentabelt at græsse det. Afbrænding vurderes at hindre tilgroningen og etablere den barjord, som arten har brug for at kunne etablere sig på arealet.
- På et areal lidt sydøst herfor er vandstanden øget som følge af rydninger. Naturstyrelsen planlægger at hæve vejen, så denne fungerer som prop, og vandstanden kan stige yderligere. Dette kan også være til gavn for tinksmed.

En mere detaljeret beskrivelse af specifikke artsplejetiltag fremgår af Naturstyrelsens hjemmeside vedr. Natura 2000.

Tabel h: Mål for arter

Målsatte arter (antal)			Total
Art	Navn	Målsætning	
A166	Tinksmed	Etablering af potentielt levested	1

Tabel i: Specifikke artsplejetiltag

Indsatser for arter (antal)			
Art	Navn	Indsatstype	Total
A166	Tinksmed	Aktiv lukning af dræn og grøfter	1

En mere detaljeret beskrivelse af specifikke artsplejetiltag fremgår af Natura 2000-plejebilaget, der ligger som bilag til driftsplanen.

Forventningen til den samlede indsats

Den samlede indsats for naturtyper og arter på styrelsens arealer forventes at medføre, at:

- Naturtilstanden for naturtyper, der er vurderet til naturtilstandsklasse I eller II er stabil eller i fremgang.
- Naturtilstanden for naturtyper, der er vurderet til naturtilstandsklasse III-V, er i fremgang, således at der på sigt opnås naturtilstand I-II, såfremt de naturgivne forhold giver mulighed for det.
- Det samlede areal af naturtyper er stabilt eller i fremgang, hvis de naturgivne forhold tillader det.
- Det kortlagte levested for tinksmed bringes til eller fastholdes i tilstandsklasse I eller II.
- Tilstanden og det samlede areal af levestederne for arterne trane, natravn, rødrygget tornskade og hedelærke stabiliseres eller øges, således at der er grundlag for tilstrækkelige egnede yngle- og fourageringsområder for arterne.

Bilag

Bilag 1: Resumé af plejeplan for Naturstyrelsens arealer i Natura 2000-område N85 Hedeområder ved St. Råbjerg

Området omkring St. Råbjerg er beliggende i Billund Kommune på nordkanten af Hejnsvig Bakkeø. Den nordlige tredjedel ligger på hedesletten, mens den sydlige del ligger på bakkeøterræn. Fra punktet St. Råbjerg på 69 m.o.h. er der en storslået udsigt over landskabet, og man ser tydeligt overgangen fra bakkeøen til hedesletten mod nord.

De centrale natur- og landskabselementer er det store plantageområde Gyttegård Plantage og de store hede- og moseområder ved St. Råbjerg, Grene Sande og Præsteflod. Igennem området løber Grene Å, der er en del af Grindsted Å/Varde Å-systemet. Størstedelen af Gyttegård Plantage er privat anlagt omkring år 1900, men blev i 1972 erhvervet af staten og drives i dag af Naturstyrelsen Trekantsområdet.

Inden for området ejer Naturstyrelsen store hede-, klit- og engarealer, som giver området et spændende og varieret præg. Særligt karakteristisk er parabelklitten i Grene Sande, hvor der nogle steder ses åbne vindbrud. Andre steder er dværgbuskvegetationen dominerende. Især mod øst findes fugtige kær- og mosearealer. Derudover ejer Naturstyrelsen store skovarealer i Gyttegård Plantage. Disse er dog for størstedelens vedkommende ikke omfattet af nærværende plejeplan.

Der er mange publikumsfaciliteter i området, idet der både er anlagt vandrestier, mountainbikerute, sundhedsspor og hundeskov.

Plejeplanen er udarbejdet i overensstemmelse med Natura 2000-planens målsætninger og adresserer konkret følgende områdespecifikke retningslinjer fra Natura 2000-planens indsatsprogram:

- Levested for tinksmed forbedres, så det kortlagte levested opnår en god naturtilstand
- En grundlæggende indsats på hedearealer gennemføres i forlængelse af indsatsen i 1. planperiode
- På naturtypen surt overdrev bekæmpes invasive arter (contortafyr) med fokus på arealer med en forekomst på over 10%.

Tabel I: Kortlagte lysåbne naturtyper i plejeplanen

Lysåbne naturtyper (ha)		
	naturtype	Total
2320	Revling-indlandsklit	31,6
4010	Våd hede	47,0
2330	Græs-indlandsklit	2,8
4030	Tør hede	38,4
7140	Hængesæk	0,7
2310	Visse-indlandsklit	7,2
6410	Tidvis våd eng	0,9
Hovedtotal		128,6

Plejeplanen er udarbejdet i overensstemmelse med Natura 2000-planens målsætninger og adresserer konkret følgende områdespecifikke retningslinjer fra Natura 2000-planens indsatsprogram:

- Levested for tinksmed forbedres, så det kortlagte levested opnår en god naturtilstand
- En grundlæggende indsats på hedearaler gennemføres i forlængelse af indsatsen i 1. planperiode
- På naturtypen surt overdrev bekæmpes invasive arter (contortafyr) med fokus på arealer med en forekomst på over 10%.

Indsats for de lysåbne naturtyper

I det følgende angives Naturstyrelsens planlagte indsats for de lysåbne naturtyper på udpegningsgrundlaget. Indsatsen er beskrevet i 2 tabeller:

- Løbende plejetiltag for lysåbne naturtyper
- Enkeltstående plejetiltag for lysåbne naturtyper

Tabel II: Plejemål for lysåbne naturtyper

Målsatte habitatnaturtyper (ha)				
		Naturtype	Målsætning	Total
Eksisterende habitatnatur	2320	Revling-indlandsklit	Sikring af naturtypen	31,6
			Naturtypebevarende pleje	29,9
	2330	Græs-indlandsklit	Sikring af naturtypen	2,8
			Naturtypebevarende pleje	0,5
	4030	Tør hede	Sikring af naturtypen	38,4
			Naturtypebevarende pleje	35,3
	4010	Våd hede	Sikring af naturtypen	47,0
			Naturtypebevarende pleje	46,0
	7140	Hængesæk	Sikring af naturtypen	0,7
			Naturtypebevarende pleje	0,5
	2310	Visse-indlandsklit	Sikring af naturtypen	7,2
			Naturtypebevarende pleje	7,2
	6410	Tidvis våd eng	Sikring af naturtypen	0,9
			Naturtypebevarende pleje	0,9

Tabel III: Planlagte løbende plejetiltag for lysåbne naturtyper

Areal omfattet af indsatsen (ha)					
		Naturtype	Plejetiltag	Omfattet af eksisterende planlægning	Total
Eksisterende habitatnatur	2320	Revling-indlandsklit	Rydning af opvækst	Eksisterende	2,0
			Græsning	Nyt	7,8
			Afbrænding	Eksisterende	16,7

	2330	Græs-indlandsklit	Græsning	Eksisterende	0,4
			Ingen indsats i planperioden	Eksisterende	2,4
	4030	Tør hede	Græsning	Nyt	14,9
			Ingen indsats i planperioden	Eksisterende	3,1
				Nyt	4,9
			Afbrænding	Eksisterende	5,9
				Nyt	5,4
	4010	Våd hede	Rydning af opvækst	Eksisterende	5,9
				Nyt	4,5
			Græsning	Nyt	9,4
			Ingen indsats i planperioden	Eksisterende	0,5
			Bekæmpelse af invasive arter	Nyt	0,5
			Afbrænding	Eksisterende	7,2
				Nyt	19,4
	7140	Hængesæk	Græsning	Nyt	0,1
			Ingen indsats i planperioden	Eksisterende	0,2
	2310	Visse-indlandsklit	Græsning	Nyt	3,1
			Afbrænding	Eksisterende	2,5
	6410	Tidvis våd eng	Græsning	Nyt	0,1
			Ingen indsats i planperioden	Eksisterende	0,1
			Afbrænding	Nyt	0,7

Tabel IV: Planlagte enkeltstående plejetiltag for lysåbne naturtyper
Areal omfattet af indsatsen (ha)

		Naturtype	Plejetiltag	Omfattet af eksisterende planlægning	Total
Eksisterende habitatnatur	4010	Våd hede	Rydning af bevoksning	Nyt	3,5

I tabel III og IV er der en opdeling i to kategorier "Eksisterende" og "Nyt":

- "Eksisterende": Kategorien dækker over de tilfælde, hvor det pågældende plejetiltag allerede er omfattet af den eksisterende driftsforvaltning eller hvor det fremgår af eksisterende driftsplaner og lignende, at plejetiltaget vil blive gennemført i plejeplanperioden.
- "Nyt": Kategorien omfatter de tiltag, der alene gennemføres for at opfylde målene i N2000-planerne for 2016-2021.

Særlig indsats for arter

Plejen af områdets lysåbne naturtyper vil samtidig tilgodese en række arter på udpegningsgrundlaget. Herudover planlægger Naturstyrelsen en særlig indsats for Tinksmed, som fremgår af tabel V og VI.

Naturstyrelsen planlægger ikke yderligere indsats for arterne trane, natravn, rødrygget tornskade og hedelærke end de plejetiltag, der er oplyst under plejetiltagene for de lysåbne naturtyper.

Tabel V: Mål for arter

Målsatte arter (antal)			
Art	Navn	Målsætning	Total
A166	Tinksmed	Etablering af potentielt levested	1

Tabel VI: Planlagte artsplejetiltag for arter *udover* plejetiltagene for de lysåbne naturtyper

Indsatser for arter (antal)			
Art	Navn	Indsatstype	Total
A166	Tinksmed	Aktiv lukning af dræn og grøfter	1

Forventningen til den samlede indsats

Den samlede indsats for naturtyper og arter på styrelsens arealer forventes at medføre, at:

- Naturtilstanden for naturtyper, der er vurderet til naturtilstandsklasse I eller II er stabil eller i fremgang.
- Naturtilstanden for naturtyper, der er vurderet til naturtilstandsklasse III-V, er i fremgang, således at der på sigt opnås naturtilstand I-II, såfremt de naturgivne forhold giver mulighed for det.
- Det samlede areal af naturtyper er stabilt eller i fremgang, hvis de naturgivne forhold tillader det.
- Det kortlagte levested for tinksmed bringes til eller fastholdes i tilstandsklasse I eller II.
- Tilstanden og det samlede areal af levestederne for arterne trane, natravn, rødrygget tornskade og hedelærke stabiliseres eller øges, således at der er grundlag for tilstrækkelige egnede yngle- og fourageringsområder for arterne.

**Miljø- og
Fødevareministeriet**
Naturstyrelsen

Gjøddinggård
Førstballevej 2
7183 Randbøl

www.nst.dk